

wetenschap, ook als mens stelde hij zijn energie in dienst van zijn medemens: op sociaal gebied maakte hij zich verdienstelijk in de Vereniging Trein 8.28, in de Amsterdamse Raad van Kinderuitzending (A.R.K.) en voor het volksonderwijs. Buiten al deze activiteiten vond hij zowaar ook nog tijd om muziek te beoefenen: hij was een hartstochtelijk en voortreffelijk violist — in zijn latere leven altviolist — en een kenner en liefhebber der klassieke kwartetten en trio's.

MARSMAN heeft zijn werkzaamheden als longarts voortgezet tot 1942, toen hij het, mede door de oorlog, raadzaam vond zich terug te trekken. Hij ging „stil leven”, althans, dit nam hij zich voor. De toekomst hield echter voor hem nog wat anders dan otium in petto.

Toen hem in 1945 zijn geliefde echtgenote was ontvallen, vond MARSMAN geen rust meer in huis; hij had geen lust meer in Amsterdam, in de vriendenkring, in Nederland. Hij ging reizen; eerst naar West-Indië, daarna naar Indonesië, waar hij gedurende 2½ jaar een indrukwekkende hoeveelheid werk verzette in het Rode-Kruis-Sanatorium te Tjisatoea. Toen er door de heersende politieke onzekerheid aan deze werkring een einde was gekomen, ging hij naar Hong-Kong, waar hij van 1951 tot 1952 in waarneming heeft gepraktiseerd in dienst van de Royal Interocean Lines.

Na zijn Hong-Kong-periode maakte MARSMAN een reis over het zuidelijk halfrond en hij keerde via Zuid-Afrika en Zuid-Amerika in 1953 terug naar Nederland. Hij ging in Baarn wonen . . . stil leven, dat wil zeggen, zich omringen met boeken, vrienden, muziek. Ginds in Baarn is hij, oud en der jaren zat, ontslapen na een rijk, arbeidzaam leven.

Moge in de eerste plaats zijn zoon en voorts allen die hem gekend en bewonderd hebben, bij zijn heengaan vertroosting putten uit het weten, dat zijn leven tallozen een zegen, enkelen ten voorbeeld is geweest.

Amsterdam, 26 augustus 1959 J. W. MEIJER

Bij het afscheid van Dr. C. Banning. — Op 1 september j.l., precies 20 jaren na het aanvaarden van die functie, is Dr. C. BANNING afgetreden als Geneeskundig Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid wegens het bereiken van de 65-jarige leeftijd.

Geboren op 30 april 1894 te Bolsward, waar zijn vader huisarts was, doorliep hij de h.b.s. te Sneek en studeerde hij aan de Universiteit van Amsterdam. Reeds op 11 juni 1917, nauwelijks 23 jaar oud, verwierf hij het artsdiploma.

Na zijn kennis en ervaring enige tijd als intern assistent verdiept te hebben in het St. Elisabeths Gasthuis te Haarlem, alwaar hij tevens zijn levensgezellin vond, vestigde hij zich op 1 november 1918 als huisarts te Zaandam.

Niet alleen van huis uit door het voorbeeld van zijn vader, voor wie hij grote achting gevoelde, maar vooral door zijn persoonlijke eigenschappen wist hij inhoud te geven aan het beroep van huisarts. Zijn menselijke be-

langstelling en medeleven, zijn warme hart en zijn energie waren waardevolle eigenschappen, en na korte tijd had hij dan ook de zorg voor een uitgebreide praktijk.

Doch naast de praktijk waren het ook vraagstukken, die op algemeen hygiënisch terrein lagen en waarvoor zijn belangstelling vooral door zijn leermeester SALTET was gewekt, welke zijn aandacht verkregen. BANNING werd voorzitter van de Gezondheidscommissie te Zaandam, en toen deze uit bezuinigingsoverwegingen moest worden opgeheven, vond — onder zijn voorzitterschap — de behartiging van de volksgezondheidsbelangen plaats in een vrijwillige Gezondheids- en Woningcommissie voor de gehele Zaanstreek. In het bestuur van het Alg. Afd. Ziekenfonds „Zaanland” werd hij onder-voorzitter.

Echter ook van een wetenschappelijke gezichtshoek uit benaderde hij hygiënische vraagstukken: een onderzoek naar de voeding in de Zaanstreek in 1929-1930 werd verricht en de resultaten werden verwerkt in een dissertatie, waarop hij aan de Rijksuniversiteit te Utrecht promoveerde in 1931.

Nadien hadden verschillende publikaties van zijn hand de voeding tot onderwerp; in latere jaren is hem dit te stade gekomen, want zijn deskundigheid op dit gebied zal er mede toe hebben bijgedragen dat hij bij K.B. van 28 februari 1939 werd benoemd tot Geneeskundig Hoofdinspecteur, welke functie hij op 1 september daaropvolgend aanvaardde.

Op deze datum brak de oorlog uit tussen Engeland, Frankrijk en Duitsland en in verband met de dreiging voor ons land, werd alle aandacht van de nieuwe hoofdinspecteur reeds terstond gevraagd voor maatregelen ten einde de gevolgen van de oorlog voor de volksgezondheid zoveel mogelijk te kunnen opvangen: verstrekking van voedsel, beteugeling van besmettelijke ziekten, evacuatie en vele andere zaken die voordien vrijwel geen deel van de inspectiewerkzaamheden hadden uitgemaakt. Van een regelmatige ambtsuitoefening was dan ook van die eerste dag af geen sprake, en in de komende jaren zou dat nog minder het geval zijn! In de meidagen van 1940 moest veel van wat voorbereid was, gaan functioneren, maar ook hier kwam alles zo anders dan was verondersteld. Na het vertrek van onze Regering naar Engeland ging de zorg voor de volksgezondheid in feite steeds meer berusten bij BANNING (in 1943 werd hij aangewezen als waarnemend Directeur-Generaal).

Gedurende de bezetting heeft BANNING onversaagd doorgevochten voor de belangen van de Nederlandse volksgezondheid. Dit was een zware, verantwoordelijke en vaak ondankbare taak; maar juist de figuur van BANNING heeft niet alleen nog veel kunnen bereiken, maar wist ook aan de bezetters toegeven op enkele punten af te dwingen: op het gebied van voedselvoorziening voor de gehele bevolking en speciaal voor zieken, van geneesmiddelenvoorziening en die van sera en vaccins, voor de rachitisprofylaxe, voor de ziekenhuizen en sanatoria enz. Onder de toenemende druk van de bezetter werd het steeds moeilijker en

gevaarlijker, de belangen van de Nederlandse volksgezondheid te behartigen, temeer omdat er clandestiene contacten werden onderhouden met eigen regering en de werkers in de illegaliteit zoveel mogelijk werden gesteund.

Hoeveel ziekenhuizen en koloniehuisen moesten worden „vrijgepraat” om niet te worden gevorderd, hoe is het gelukt te ontkomen aan het toezicht op de ziekenhuizen en krankzinnigengestichten, eerst door N.S.B.-ers en later, toen er toch een ziekenhuisbesluit werd uitgevaardigd, door het nooit toepassen van de uitvoering waarmede de Hoofdinspecteur werd belast! De bestuurders en beheerders ontvingen integendeel de waarschuwing vooral geen vergunning aan te vragen.

Aan de persoon van de Hoofdinspecteur werden dan ook zware eisen gesteld en het is de persoonlijkheid van BANNING geweest, die, zonder te collaboreren met de vijand, maar zijn eigen weg volgend in de verwarde en moeilijke situatie, ons land voor vele nog ernstiger maatregelen heeft kunnen behoeden en aldus nog groter onheil heeft kunnen afwenden. Dank zij zijn scherpe en beweeglijke geest, zijn slagvaardigheid en zijn gave om op een bepaald ogenblik aan te voelen wat er moest worden gedaan, en daarbij handig gebruik makend van de controverse tussen „Wehrmacht” en „Partei”, heeft BANNING als een „generaal aan het front” de oorlogsjaren doorgevochten.

Zijn benoeming tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, bij K.B. van 13 september 1946, is dan ook wel verdiend.

Ondertussen werd in Bilthoven, waarheen de Hoofdinspecteur in 1942 werd verplaatst, al voorbereidend werk gedaan voor de tijd na de bezetting.

De tuberculose, die onrustbarend toenam, vereiste voorzieningen die zo spoedig mogelijk moesten worden gerealiseerd; er waren bv. 9000 bedden te weinig voor tuberculoselijders. Via illegale verbindingen met Engeland werd de zending van 300 Zweedse barakken voorbereid, waardoor het in 1945 mogelijk werd verscheidene sanatoria en ook consultatiebureaus over meer ruimte te doen beschikken.

Maar ook werden er toen al plannen beraamd voor de organisatie van de volksgezondheidszorg als Nederland weer zijn eigen regering zou hebben. Voor het zover was, zou ons volk de hongerwinter 1944-45 nog moeten doormaken. De problemen met betrekking tot ziekenvoedselvoorziening, geneesmiddelenvoorziening, besmettelijke-ziektenbestrijding, vooral tuberculosebestrijding werden steeds groter. Pas toen ongeveer een week voor de overgave van Duitsland, in Achterveld, tijdens een onderhandeling waar BANNING bij tegenwoordig was, werd bedongen, dat er geen belemmeringen meer in de weg gelegd zouden worden aan colonnes, die voedsel zouden brengen naar de nog niet bevrijde gebiedsdelen, kwam er uitzicht op enige verbetering.

Was de ambtsperiode tot 1945 gekenmerkt door het zich schier iedere dag weer voordoen van nieuwe en steeds andere moeilijkheden, waarbij er telkens weer

moest worden geïmproviseerd, ook na 1945 werd dit voorlopig niet anders. De periode van herstel bracht zoveel vraagstukken, die om oplossing op korte termijn vroegen, dat incidentele beslissingen over te volgen beleidslijnen voorlopig nog nodig waren.

Niettemin werd intensief medegewerkt, in velerlei en veelvuldige contacten, besprekingen en vergaderingen, aan het vinden van nieuwe wegen.

Het zg. Rapport-Banning heeft o.a. in belangrijke mate medegeholpen bij het ontwerpen van een nieuwe gezondheidswet en in tal van commissies en raden heeft BANNING zijn inzichten tot uiting kunnen brengen. Dat zijn preponderante plaats, zoals zich die in de bezetting had ontwikkeld, wat overschaduwde werd doordat het Departement een grotere betekenis ging krijgen en doordat vele adviezen nu in commissies tot stand kwamen, was voor BANNING niet altijd gemakkelijk te verwerken.

Onder leiding van BANNING is de Geneeskundige Inspectie sterk uitgebreid. In 1940 waren er 6 regionale inspecteurs en weinig personeelsleden, thans bestaat de Geneeskundige Inspectie uit 10 regionale inspecteurs, 12 inspecteurs in algemene dienst en een meer uitgebreide staf van personeel. Van tal van commissies, raden enz. maakt de hoofdinspectie q.q. deel uit. BANNING kon delegeren, maar schroomde niet de verantwoordelijkheid te blijven dragen; hij wist in de kring van zijn Inspectie een geest van collegiale samenwerking en onderling vriendschappelijke verhoudingen te brengen. Ieder die met hem heeft samengewerkt, kent die specifieke geest, die door de persoon BANNING werd bepaald. Vooral ook met het „particulier initiatief” wist hij in een sfeer van onderling vertrouwen samen te werken.

Het was voor hem een grote voldoening toen hij in 1956, als niet-katholiek, door Z.H. de Paus benoemd werd tot Ridder in de Orde van de H. Gregorius, omdat hij daarin een erkenning mocht zien van zijn verdienste om objectief het werk der Kruisverenigingen te steunen (in de oorlog bovendien te verdedigen) en te stimuleren.

Ook op internationaal gebied heeft BANNING opbouwend werk verricht. Toen hij in 1946 voor een studiereis in de Verenigde Staten vertoefde, werd hij door onze Regering mede aangewezen de oprichtingsvergadering van de Wereldgezondheidsorganisatie bij te wonen. BANNING was één van de ondertekenaars voor Nederland. In de daaropvolgende jaren maakte hij enige malen deel uit van de Nederlandse afvaardiging naar organisatievergaderingen van de Wereldgezondheidsorganisatie in Genève; ook was hij lid van enkele commissies van deskundigen.

In 1948 is het mede aan BANNING te danken geweest dat uit de marshall-hulp een belangrijke bijdrage werd verleend voor de Nederlandse gezondheidszorg. Zijn Chadwick-lecture in 1950, gehouden in Engeland, was een succes en heeft bijgedragen tot de belangstelling van andere landen in onze gezondheidszorg.

Met het afscheid van BANNING werd een periode afgesloten in zijn leven, maar ook in dat van de Ge-

neeskundige Hoofdinspectie. In de wereld van de Gezondheidszorg zal men een markante figuur met een zeer eigen stijl missen op een plaats, waarop hij naar eigen aard en gaven gewerkt heeft om de Volksgezondheid van Nederland te dienen.

Hij deed dit met een scherp verstand, maar ook met een gevoelig hart, omdat hij altijd achter al zijn bevoelenissen, van welke aard die ook mochten zijn, vooral de mens zag.

Moge het BANNING, tezamen met zijn vrouw die zijn zorgen intensief heeft meegedragen en die hem steeds een grote steun is, gegeven zijn nog vele jaren de ontwikkeling van de volksgezondheid, waaraan hij in zo'n belangrijke mate constructief heeft bijgedragen, mede te belevén.

's-Gravenhage, 4 september 1959 P. L. STAL

Onderscheidingen. — Benoemd tot ridder in de Orde van de H. Gregorius de Grote G. J. W. E. VAN HESTEREN, 40 jaar arts te Warmenhuizen.

Benoemd. — Tot voorzitter van het bestuur van het Praeventiefonds Dr. C. BANNING, arts, te 's-Gravenhage.

Gevestigd. — Te Amsterdam R. ENTHOVEN en G. A. M.

VAN DER MOLEN (van V. S.); te De Bilt A. P. ROODVOETS en mej. T. E. SIEBURGH; te Groningen mej. A. J. ARKEMA; te Havelte mevr. M. BROUWER-YPES; te Utrecht mevr. L. M. M. VAN SCHAIK-CASPERS, T. W. DONKERLO, mevr. E. M. MASMÁN-DE GROOTE, P. N. H. M. HOUX, H. C. STATEMA en N. W. SWILDENS, allen arts. Te Amsterdam mevr. M. Y. C. G. TRAPMAN-LE PÉZÉNNÉC en J. TAS; te ZEIST mej. G. W. KOUSEMAKER, allen tandarts. Te Amsterdam H. M. BANGERT, vroedvrouw.

Vertrokken. — Van Utrecht L. G. H. M. FLAMAND (naar Breda) en L. H. H. M. PANHUYZEN (naar Nijmegen), beiden arts. Van Utrecht J. W. P. VAN DER DRIFT (naar Ede), tandarts. Van Beemster M. H. H. VAN SCHOUTEN, vroedvrouw.

Scheepsartsen. — J. M. A. VAN GROENENDAEL per ms. Oranje naar Australië (6 september 1959). A. VAN WILLIGEN per ss. Zuiderkruis naar New York (1 september 1959).

Praktijk neergelegd. — Te Eindhoven J. J. W. R. VAN DIJK.

Overleden. — Te Dalfsen Dr. G. KRAUSE, arts (augustus 1959).

REDACTIE

EPIDEMIOLOGISCHE MEDEDELINGEN

TABELLEN BESMETTELIJKE ZIEKTEN

33E WEEK. AANTAL AANGEGEVEN GEVALLEN VAN BESMETTELIJKE ZIEKTEN OVER DE WEEK VAN 16-22 AUGUSTUS 1959

Provincies en Gemeenten	Ornithosis	Febbris typhoidea	Paratyfus B	Andere salmonellen	Brucellose Bang	Andere Bacillozen	Dysenteria bacillaris	Dysenteria amoebica	Roodvonk	Ruboela	Difterie	Meningitis cerebrospinalis epidemica	Poliomyelitis anterior acuta		Encephalitis lethargica	Ziekte van Weil	Andere leptospirosen	Tetanus	Malaria	Hepatitis infectiosa	Serumhepatitis	
													met verlammingen	zonder verlammingen								
Groningen	—	—	—	16	—	—	5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Friesland	—	—	—	15	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drente	—	—	1	4	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Overijssel	—	2	1	12	—	—	8	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Gelderland	—	—	6	21	—	—	15	—	5	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	26
Utrecht	—	—	1	12	—	—	12	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Noord-Holland	—	—	1	30	—	—	43	—	13	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	27
Amsterdam	—	—	—	18	—	—	29	—	10	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
Zuid-Holland	—	2	1	41	—	—	65	—	20	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
's-Gravenhage	—	1	—	7	—	—	11	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Rotterdam	—	—	—	11	—	—	37	—	11	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Zeeland	—	—	—	14	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Noord-Brabant	1	—	1	25	—	—	39	—	1	8	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
Limburg	—	—	—	14	—	—	7	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
N.O. Polder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal van het Rijk	1	4	12	204	—	—	203	—	51	21	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	139
Totaal vorige week	—	4	5	294	—	1	297	1	59	23	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	161
Totaal 33e week 1958	—	3	2	75	—	—	16	2	38	5	—	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	46
Totaal t.m. 33e week 1959	24	40	154	3981	24	1	1966	21	3252	955	205	136	9	—	—	7	15	—	18	35	4123	13
Totaal t.m. 33e week 1958	49	32	151	1704	15	—	627	45	2609	274	84	125	13	2	—	1	11	—	11	37	1312	9

A. CH. RUVS